

АМАЛИЙ БЕЗАК САНЪАТИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. ВИТРАЖ МИСОЛИДА.

Марасулова И.М.

*Чирчиқ давлат педагогика университети “Санъатшунослик” факультети
Тасвирий санъат ва дизайн кафедраси катта ўқитувчиси*

Аннотация: *Санъат инсон ҳаётида муҳим роль ўйнайди. Бу инсоннинг ижодий кучларининг намоён бўлиши ва ифодасидир. Санъатда инсон ўзининг дунё ҳақидаги тасаввурини, ички кечинмаларини, фикр ва ғояларини бадиий образлар орқали етказишга ҳаракат қилади.*

Амалий санъат турларининг ўзига хослиги.

Декоратив амалий санъат –эстетик ва бадиий функцияларни ўзида мужассам этган маҳсулотлар яратишга қаратилган профессионал ижодий фаолиятнинг турли турларини қамраб оладиган бадиий ижод тури ҳисобланади. Ушбу жамоавий атама шартли равишда иккита кенг турдаги санъатни бирлаштиради: декоратив ҳамда амалий. Санъат ва ҳунармандчилик тушунчасини бир томондан техник ва бадиий ҳунармандчиликдан, халқ амалий санъатидан, дизайн санъатидан фарқлаш керак.

Бадиий ҳунармандчиликнинг мураккаб структуравий морфологияси халқ ва касбий санъатда асрлар давомида сайқалланиб келган турли усуллар, материаллардан фойдаланиш ҳисобига ўз гўзаллигини сақлаб келмоқда. Шундай қилиб, тош, ёғоч, суюқ қайта ишлашда ўймакорлик қўлланилади. Яъни, тош ўймакорлиги, суюқ ўймакорлиги, ёғоч ўймакорлиги. Матолар билан ишлашда тўқув, тикувчилик, трикотаж, зардўзлик, гилам тўқиш ва бошқалардан фойдаланилади.

Амалий рассом ўзининг бадиий қиёфасини яратар экан, энг аввало, ўзи ишлаётган материалнинг бадиий хусусиятларини кўра билиши зарур. Ижодий ўзига хослик намоён бўлган муаллифнинг санъат асарлари нафақат кўргазма учун мўлжалланган, балки декоратив санъат асарларидир. Санъатнинг бошқа турларида бўлгани каби бадиий ҳунармандчиликда ҳам янги тил, янги услуб излаш ва рамкалар билан чекланиб қолмайди.

Декоратив ва амалий санъат ёш ва замонавий бўлиши мумкинми? Албатта. Замонавий амалий санъат бой ва ранг-барангдир. Ижодкорлик учун ишлатиладиган материаллар ҳам замон билан ҳамнафас, ўзгармоқда, шишадан ташқари, энди пластик ҳам бор. Бугунги кунда турли хил полимер плёнкалар, рассом ҳатто ўзгартириши мумкин бўлган маиший чиқиндилардан ҳам ижод асарлари намоён бўлмоқда. Декоратив амалий санъат нафис шаклларга эҳтиёж бор экан, мавжуд бўлади. Амалий санъатда витраж тушунчаси ҳақида тўхталиб ўтадиган бўлсак, витраж -ойналаш, ойна, ёруғлик орқали ёритиш учун мўлжалланган ва тешикни тўлдириш учун мўлжалланган рангли шишадан ясалган нозик ёки безакли табиатдаги декоратив санъат асаридир.

Қўрғошин қобиғига киритилган шиша бўлаклари елимли деб ҳам аталади. Чунки бунда ортиқча оро берилмасдан, бир-бирига елимланади. Ушбу витраж технологияси машаққатли, аммо жуда бардошли ҳисобланади. Бундай витраж турини Санкт-Петербург шахрининг Витебский темирйўл станциясиясининг деразасида кўришимиз мумкин. Ушбу деразадаги витражларнинг ёши бир асрдан ошди.

Яна бир қизиқарли замонавий технологиядан бири- эритиш, яъни шишаларни эритиш—фьюзинг дейилади. Рангли шиша бўлакларидан шишанинг бутун қатламига қўйилган чизма махсус печда юқори ҳароратда иситилади ва ягона композицияга қўйилади. Эшиklar учун шиша, ошхона мебеллари учун шиша шундай безатилган. Бундан ташқари, витраж технологияси ҳам мавжуд. Контурли витражларнинг янги саноат технологияси сузиш ҳавзаларнинг, икки томонлама ойналарнинг ички қисмини безашга имкон беради. Бундай имконият материаллар- оғир полимердан тайёрланган контурлар ва ультрабинафша нурланишига чидамли лаклар билан таъминланади.

Хулоса ўрнида айтадиган бўлсак, амалий санъат ҳозирги кунга қадар жадал тезликда ривожланиб келмоқда .

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ne'mat, A. M., & Ankabaev, R. T. (2018). Methodological Principles of Training Fine Arts. Eastern European Scientific Journal
2. Байметов, Б. Б., Собиров, С. Т., & Исматов, У. Ш. (2019). ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА. Вестник науки.
3. Султанов, Х. Э., Худайбердиев, П. У., & Собиров, С. Т. (2017). Непрерывное образование в Узбекистане как требование времени. Молодой ученый
4. Tursunmurotovich, S. S., Eraliyevich, S. X., & Shuhratovich, I. U. (2020). Illustration and the Influence of Illustrator on Children's Understanding of Fairy Tales and Works of Art in Books. International Journal of Psychosocial Rehabilitation,
5. Eralievich, S. K., Mukhamatsultonovna, M. I., Saidazimovich, B. I., & Turgunovich, A. R. (2020). The Need for Creation of a Cluster of Pedagogical Innovations in the System of Continuous Education. International Journal of Psychosocial Rehabilitation
6. Ирбутаева, М. Т., Махмудов, М. Ж., & Махмудов, М. Э. (2020). ЖИВОПИСЬ И ГАРМОНИЯ МУЗЫКИ. Ученый XXI века
7. Гайпова Фатима Абдумаликовна. Тасвирий санъат таълимининг мақсад ва вазифалари ва тарбиявий аҳамияти. Международный научный журнал. Научный импульс. Москва. 2022. «Научный импульс»